

AUSTRALIA

Australia, Yhdysvallat, 2008

Ohjaaja: Baz Luhrmann

Käsikirjoittaja: Baz Luhrmann ja Ronald Harwood

Näyttelijät: Nicole Kidman, Hugh Jackman, David Wenham ja Bryan Brown.

Levittäjä: FS Film Oy

Alkuperäinen nimi: *Australia*

Kesto: 168 min.

Ikäraja: K13

Genre: Draama

Oppimateriaalin tehtävät on suunniteltu lukioihin ja ammatillisiin oppilaitoksiin

Elokuvan teemoja: Australia, aboriginaalien kulttuuri, uusperhe, kodin merkitys, toinen maailmansota, luokkaerot, rasismi ja kolonialismi, naisen ja miehen roolit, Hollywoodin kultakauden elokuvat

Oppimateriaalin teemoja: Elokuvagenret (genren merkitys, *Australia* genresekoituksena), melodraama, intertekstuaalisuus, aboriginaalien kulttuuri

Elokuvan juoni

Elokuvan tarina sijoittuu Australian pohjoisosaan toisen maailmansodan alkuvuosiin. Brittiläinen lady Sarah Ashley matkustaa Australiaan tarkoituksenaan myydä perheen omistama, heikosti tuottava karjatila Faraway Downs ja hakea miehensä takaisin Englantiin. Sarahia on vastassa äijämäinen karjanajaja Drover, joka vie Sarahin sisämaahan Faraway Downsiin. Siellä Sarah löytää miehensä murhattuna keihäällä. Syylliseksi epäillään vaeltavaa aboriginaalishamaania King Georgea. Yöllä

Sarah kohtaa Nullahin, aboriginaalipalvelijan pojan ja King Georgen tyttärenpojan, joka on puoliksi valkoinen. Hän kertoo nähneensä kilpailevan suurkarjatilallisen, Carneyn, miesten varastaneen Faraway Downsin karjaa. Sarah erottaa tilanhoitaja Neil Fletcherin, koska tämä paljastuu Carneyn kätyriksi. Poliisi saapuu etsimään puoliveristä Nullahia viedäkseen tämän äidiltään Mission Islandin lähetysasemalle saamaan valkoisen, kristillisen kasvatuksen. Nullahin äiti kuolee onnettomuudessa suojellessaan poikaansa. Yhdessä Droverin, juopon kirjanpitäjän Kipling Flynnin, Nullahin ja muun tilan väen kanssa Sarah lähtee kuljettamaan karjaa Darwiniin myytäväksi armeijalle. Carneyn miehet

koettavat estää matkan etenemisen ja aiheuttavat Flynnin kuoleman. Rohkeudella ja King Georgen avustuksella karja saadaan lopulta Darwiniin ja armeijan laivaan, ja Sarah ja Drover huomaavat rakastuneensa. Illalla tanssiaisissa Carneyn johtaja saa lähes taivuteltua Sarahin myymään tilansa, mutta kun Drover ilmestyy paikalle, Sarah muuttaa mielensä.

Elämä asettuu uomiinsa pariaksi vuodeksi ja Faraway Downs kukoistaa. Sillä välin petollinen Neil Fletcher murhaa Carneyn johtajan ja siirtyy yhtiön johtoon. Valtansa tunnossa Fletcher palaa ostamaan Faraway Downsia. Sarahin kieltäytyttyä Nullah katoaa. Sarah lähtee Darwiniin pelastamaan Nullahia, mutta tämä viedään lähetysasemalle. Sodan uhan leijuessa kaiken yllä Droverkin kiiruhtaa Darwiniin. Japanin koneet hyökkäävät. Drover luulee Sarahin kuolleen pommituksissa, mutta päättää pelastaa Nullahin. Sarah, Nullah ja Drover kokevat jälleennäkemisen ilon, mutta katkera Fletcher ampuu kohti Nullahia. King George tappaa Fletcherin ja Nullah pelastuu taianomaisesti. Elokuvan lopussa Nullah lähtee isoisänsä kanssa aboriginaalien aikuistumisriitteihin kuuluvalla vaellukselle ja Sarah nielee kyneleensä.

ENNEN ELOKUVAA

1. Millaisia mielikuvia tulee mieleen sanasta Australia? Mitä tiedätte Australiasta ja sen historiasta? Keitä siellä asuu? Millaista luontoa ja millaisia eläimiä Australiassa on? Mitä nähtävyyksiä Australiassa on? Millaisia stereotyyppioita ja kliseitä liittyy Australian luontoon ja asukkaisiin?

Australian luonnosta tunnetaan usein eukalyptuspuut, kengurut, koalat ja muut pussieläimet sekä krokotiilit. Maasto on suurelta osin karua aavikkoa. Tunnettuja nähtävyyksiä ovat Sydneyn oopperatalo sekä valtava kivimuodostelma nimeltä Uluru (aiemmin tunnettu nimellä Ayers Rock). Australian asuttivat alun perin aboriginaalien esi-isät, mutta 1770 mantereesta tuli Iso-Britannian alusmaa ja sinne perustettiin rangaistussiirtokunta. Australia-kliseet liittyvät kenguruihin, aboriginaaleihin bumerangeineen ja Australian valkoihoisiin pahatapaisina vankien jälkeläisiin.

2. Oletteko lukeneet elokuvasta etukäteen jotain lehdistä tai netistä? Mitä lajityyppiä se niiden mukaan edustaa?

Lisätietoa elokuvasta

Australia on kaikkien aikojen kallein Australiassa tehty elokuva. Australiasta kotoisin oleva ohjaaja Baz Luhrmann on aiemmin ohjannut muun muassa modernisoidun version *Romeosta ja Juliasta* (1996) sekä musikaalin *Moulin Rouge* (2001).

Helsingin Sanomien Nyt-liitteen (51-52/2008) haastattelussa Luhrmann kertoo *Australia*-elokuvan lähtökohdista. Ohjaaja sanoo nauttineensa lapsena musikaaleista, mutta myös historiallisista seikkailuelokuvista, kuten *Arabian Lawrence*, *Ben Hur* ja *Tuulen viemää*. Australiaan hän on hakenut vaikutteita myös "vanhan ajan romanttisista seikkailuista", sellaisista kuin *Casablanca* ja *Afrikan kuningatar*. *Australiaa* Luhrmann kuvailee "viiden ruokalajin illallisena", jossa sekoitetaan monia aineksia (genrejä), mutta jonka lopputulos on kuitenkin herkullinen "suuren luokan elokuvakokemus".

Luhrmann kuvasi elokuvaan kolme erilaista lopetusta. Hän leikkasi elokuvasta ensin toisenlaisen version, jossa Drover kuolee lopussa. Testikatseluista saadun palautteen ja studion vaatimusten vuoksi hän päätti jättää Droverin sittenkin eloon.

(Lähteet: Herald Sunin verkkolehti, <http://www.news.com.au/heraldsun/story/0,21985,24627794-5006023,00.html> ja Wikipedia, [http://en.wikipedia.org/wiki/Australia_\(2008_film\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Australia_(2008_film)))

ELOKUVAGENRET

1. Haastatelkaa toisianne pareittain. Kysymykset ovat: Millaisista elokuvista pidät? Millaisista elokuvista et pidä? Haastattelijan tehtävä on kirjoittaa ylös kaikki hänen mielestään elokuvan lajityyppiin tai johonkin pienempään alalajiin viittaavat sanat. Millaisia sanoja saitte ylös? Kerätkää sanoja taululle ja pohtikaa yhdessä, mitkä niistä

sopivat todella moniin elokuvaan, mitkä taas kuvaavat harvinaisempia ja epätavallisempia elokuvia. Ympyröikää ensin mainitut. Verratkaa näitä esiin nousseita yleisiä lajityyppitermejä johonkin lajityyppien listaukseen, joita löytyy netistä (esim. www.filmsite.org/genres.html tai en.wikipedia.org/wiki/Film_genres).

Genre eli lajityyppi tarkoittaa elokuvan lajia. Tunnettuja ja suhteellisen helposti tunnistettavia elokuvagenrejä ovat esimerkiksi lännenelokuva, musikaali, dokumenttielokuva ja kauhuelokuva. Elokuvia voidaan luokitella monella tavalla, ja niistä voidaan muodostaa erilaisia ryhmittelyitä kulloisenkin tarpeen mukaan. Myös ikäraja on eräänlainen genreluokitus: K18-elokuvia katsova tietää näkevänsä jotain muuta kuin mitä kaikille sallituissa elokuvissa näytettäisiin. Toisinaan ihmiset yhdistävät johonkin genreen hieman eri piirteitä ja laskevat siihen kuuluvaksi eri elokuvia. Jotkut elokuvat sopivat useisiin genreihin, toiset eivät tunnut kuuluvan mihinkään. Genrejä ei olekaan kovin yksinkertaista määrittellä, kuten tutkija Kimmo Laine kirjoittaa:

"Hämmennystä aiheuttaa jo se, että eri lajien määrittelevät kriteerit ovat hyvin erilaisia. Jotkut lajit tunnistetaan helposti jo kuvastosta, siis miljööstä, asuista ja esineistä (tukkilaiselokuva), joissakin keskeinen tekijä on temaattinen (jännityselokuva, joka voi tapahtua aivan arkisessa miljöössä). Määrittäjänä voi olla kerronnan sävy (farssi ja melodraama), oletettu vaikutus katsojiin (kauhuelokuva), kohderyhmä (lastenelokuva), valmistustekniikka (eri animaation muodot), tai se voi olla ilmaisukeino (kokeellinen elokuva)." (Laine 2001, 31)

2. Lukekaa lehdistä tai verkosta edellisen viikon ensi-iltaelokuvien arvosteluita, mainoksia ja esittelyitä. Millaisia lajityyppimäärittelmiä osuu silmiinne? Ovatko kriitikot yhtä mieltä tietyn elokuvan genrestä?

Genren merkitys

3. Miksi elokuvat ylipäänsä luokitellaan lajityypeittäin? Pohtikaa, mitä hyötyä genreistä voisi olla elokuvantekijän, elokuvien markkinoijan, elokuvakriitikon ja itsenne

kannalta.

4. Miettikää, missä muissa taidemuodoissa kuin elokuvassa käytetään genre-lajittelua. Listatkaa esim. kirjallisuuden lajityyppejä. Ovatko ne erilaisia kuin elokuvan lajityypit?

Yleisö kaipaa ennakkotietoja elokuvien genreistä, koska se helpottaa elokuvan valintaa teatterin kassalla tai videovuokraamossa samaan tapaan kuin ohjaajan tai tähtinäyttelijän nimi. Elokuvaa katsoessa lajityyppiin tunnistaminen auttaa seuraamaan elokuvan tapahtumia, ennakoimaan juonenkäänteitä ja nauttimaan sekä odotusten täyttymisestä että tuttujen rakenteiden hienovaraisista muunnelmista. Osa genre-elokuvien katsomisen viehätyksestä liittyy usein myös siihen, että ne sisältävät viittauksia aiempiin saman genren elokuvaan ja tuottavat näin hauskoja tunnistamisen elämyksiä genren ystäville. Monesti tiettyyn lajityyppiin vihkiytyminen ja tiedoilla "päteminen" luo ihmiselle tunteen kuulumisesta johonkin (kuviteltuun tai todelliseen) genren fanien yhteisöön.

Elokuvien tuotannon kannalta genrejen valmiit kaavat helpottavat esimerkiksi juonien, henkilöhahmojen, vuorosanojen, lavastuksen ja musiikin suunnittelua. Suosittu elokuva saa usein jäljittelijöitä ja toisinaan näistä samantyyppisistä elokuvista muodostuu ajan kuluessa kokonainen uusi genre. Markkinoinnin näkökulmasta lajityyppimäärittely auttaa etenkin pienemmän budjetin elokuvia löytämään yleisönsä. Suurten tuotantojen kohdalla halutaan sen sijaan usein tavoitella mahdollisimman laajaa katsojakuntaa, eikä elokuvaa haluta mainonnassa leimata vain tietyn lajityyppiin edustajaksi. Videovuokraamoiden ja kirjastojen kannalta genreihin jakaminen on kätevä tapoja lajitella elokuvia.

Kriitikot käyttävät genrenimityksiä usein "pikakirjoituksena" kertoakseen lukijoilleen nopeasti, minkä tyyppisestä elokuvasta on kyse ja mitä aiempia elokuvia se muistuttaa. Kriitikot ja elokuvan tutkijat niputtavat elokuvia yhteen ja luovat uusia genrenimityksiä myös voidakseen paljastaa elokuvista joitain yhteisiä piirteitä, jotka tulevat esiin vasta kun ne asetetaan rinnakkain tarkasteltavaksi. Tutkijoita kiinnostaa genreissä erityisesti se,

miten eri lajityyppien suosion vaihtelut ja muutokset tietyn lajityypin sisällä heijastavat yhteiskunnan laajempia historiallisia muutoksia.

5. Valitkaa jokin kaikkien tuntema elokuva, ja määritelmää, mihin genreen se kuuluu. Koettakaa nyt siirtää elokuvan tarina johonkin toiseen genreen. Mitä kaikkea elokuvasta täytyy muuttaa (henkilöiden ammatit, lavastus, puheenparsi, vaatteet, tapahtumapaikka jne.)? Entä mikä säilyisi samana genrestä riippumatta?

Rick Altmanin (2002, 39–42) mukaan perinteisiin Hollywood-genreihin kuuluvilla elokuvilla on eräitä yhteisiä perusominaisuuksia. Tällaisia ovat dualistiset rakenteet (esim. sankari vastaan pahis), toistuvuus elokuvasta toiseen ja saman elokuvan sisällä sekä ennustettavuus ja tuttuus, jota tukee tähtinäyttelijöiden käyttö. Genre-elokuvat sisältävät paljon intertekstuaalisia viitteitä, niissä viljellään yksinkertaista symboliikkaa ja ne käsittelevät usein yhteiskunnassa esiintyviä hallitsemattomia ristiriitoja. Genre-elokuvissa elokuvan loppuratkaisu ei ole niin merkittävä kuin toistuvien teemojen kasautuva vaikutus. Esimerkiksi vaikka klassisessa gangsterielokuvassa päähenkilö, gangsteri, viimeisen viidentoista minuutin kuluessa kuolee tai joutuu vankilaan ja paha saa palkkansa, on yleisö saanut salaa nauttia lain rikkomisen tuottamasta jännityksestä peräti puolentoista tunnin ajan.

Australia genresekoituksena

6. Elokuva voi olla vaikea luokitella, jos siinä ei ole selviä vihjeitä genrestä, johon se voisi kuulua. Toisaalta – kuten *Australian* tapauksessa – luokittelu on hankalaa myös, jos elokuva sisältää paljon vihjeitä monesta eri genrestä, joihin se voisi kuulua.

Australia sisältää piirteitä ainakin seuraavista lajityypeistä: melodraama, komedia, parodia, seikkailuelokuva, lännenelokuva, historiallinen elokuva, speaktaakkeli, sotaelokuva, fantasia ja musikaali. Millä perusteella se kuuluisi kuhunkin näistä genreistä?

Esim. lännenelokuva, koska eräs

päähenkilöistä (Drover) on perinteinen cowboy, ja elokuva sijoittuu valkoisten kulttuurin ja erämaan rajaseudulle. Fantasia, koska elokuvassa tehdään taikoja ja Nullah kokee elokuvan tapahtumat eräänlaisena jännittävänä satuna. Musikaali, koska laululla ja tietyillä "tunnusmusiikeilla" on suuri merkitys elokuvan tarinan kannalta.

*Saman elokuvan genre voi myös vaihdella katsojan ja katsomisen tavan mukaan. Voitaisiin ajatella, että *Australia* edustaa eri genreä, kun sitä tarkastellaan eri päähenkilöiden näkökulmasta: Sarahin kannalta *Australia* on melodraama, Droverille se on seikkailuelokuva ja Nullahille satuelokuva.*

7. Valitse mielessäsi jokin lajityyppi, johon *Australia*-elokuvan voisi laskea kuuluvaksi. Suunnittele ja mahdollisuuksien mukaan myös toteuta piirtäen, maalaten, kollaasilla tai tietokoneen avulla *Australia*-elokuvasta juliste, joka korostaa elokuvan kuulumista juuri tuohon tiettyyn lajityyppiin. Mieti värejä, kuvien valintaa ja rajausta, tekstejä ja otsikon fonttia. Kuka tai ketkä elokuvan henkilöistä julisteessa esitetään ja minkä kohtauksen elokuvasta valitset julisteeseen? Kirjoita lajityypin nimi julisteen taakse. Ripustakaa julisteet seinälle ja koettakaa päätellä, mikä lajityyppi kullakin oppilaalla on ollut mielessään julistetta tehdessään. Etsikää netistä myös kuva *Australian* alkuperäisestä julisteesta. Mihin genreen päin se on mielestänne kallellaan?

(Huom. elokuvasta on teetetty todellisuudessakin useita erilaisia julisteita levitettäväksi eri maihin. Katso esimerkiksi www.allmoviereplicas.com/Australia-Movie-Posters.html)

Vastakohtaparit

8. Hollywoodin kultakauden genre-elokuvissa asiat esitetään usein yksinkertaisina vastakohtapareina siten, että esimerkiksi hyvä ja paha ovat selkeästi erotettavissa toisistaan ja niitä edustaa kaksi eri ihmistä, sankari ja roisto.

a) Seuraavassa on lista vastakkainasetteluista ja vastakohtapareista, joita genre-elokuvissa usein esiintyy. Mihin genreen liittäisit nämä

kaksijakoisuudet?

elämä - kuolema
nainen - mies
aikuinen - lapsi
luonto - kulttuuri
luonto - teknologia
maaseutu - kaupunki
mennyt - uusi aika
yliluonnollinen - normaali
vapaus - vastuun ottaminen
itsenäisyys - perhe-elämä
rakkaus - raha
rakkaus - viha
sota - rauha
me - muut
järjestys - sekasorto
kaunis - ruma
lihava - laiha
köyhä - rikas
työväenluokka - ylhäisö

Esimerkkivastauksia:

elämä - kuolema (melodraama, kauhuelokuva, toimintaelokuva, rikoselokuva)
nainen - mies (melodraama, musikaali, screwball-komedia, seikkailuelokuva, pornoelokuva)
aikuinen - lapsi (lastenelokuva, komedia, melodraama, nuortenelokuva)
luonto - kulttuuri (länneelokuva, toimintaelokuva, seikkailuelokuva, katastrofielokuva)
luonto - teknologia (tieteiselokuva, toimintaelokuva, seikkailuelokuva, katastrofielokuva)
maaseutu - kaupunki (länneelokuva, kotimaiset "heinälatoromanssit" ja rillumareit-elokuvat)
mennyt - uusi aika (historiallinen elokuva)
yliluonnollinen - normaali (satuelokuva, fantasia, kauhuelokuva, uskonnollinen elokuva)
vapaus - vastuun ottaminen (länneelokuva, melodraama, nuortenelokuva)
itsenäisyys - perhe-elämä (melodraama, komedia)
rakkaus - raha (melodraama, komedia, rikoselokuva, film noir)
rakkaus - viha (melodraama, murhamysteeri)
sota - rauha (sotaelokuva, historiallinen elokuva, länneelokuva, toimintaelokuva)
me - muut (sotaelokuva, urheiluelokuva, tieteiselokuva, toimintaelokuva,

länneelokuva)
järjestys - sekasorto (länneelokuva, kauhuelokuva, katastrofielokuva, gangsterielokuva)
kaunis - ruma (komedia, kauhuelokuva, musikaali)
lihava - laiha (komedia)
köyhä - rikas (elämäkertaelokuva, historiallinen pukudraama, melodraama)
työväenluokka - yläluokka (historiallinen elokuva, melodraama, musikaali)

b) Minkälaisia vastakohtapareja löydät *Australia*-elokuvasta?

Esimerkiksi mies - nainen, vapaus - vastuun ottaminen, sadekausi - kuiva kausi, valkoiset - aboriginaalit, "roskaväki" - aristokraatit, koti - kasvatustila, kulkeminen - paikalleen asettuminen, sankarit - roistot, väkivalta - huolenpito, lapsi - aikuinen, rauha - sota, luonto - ihminen, raha ja valta - koti ja perhe, tekopyhyys - välittäminen, puhtaus - likaisuus, historia - nykyaika, ahneus - moraalit, ulkokuori - sisäinen olemus

c) Kirjoita tai selitä suullisesti esimerkkien avulla jonkin Australiasta löytämäsi vastakohtaparin sisältö.

Malleja:

Ulkokuori - sisäinen olemus: Kipling Flynn on ulkomuodoltaan epämiellyttävä ja pinnalta pelkkä juoppo, mutta sisältä paljastuu hyväsydäminen, huumorintajuinen ja rohkea seikkailijaluonne. King Carney puolestaan esiintyy hienona herrasmiehenä, mutta on oikeasti ahne ja moraaliton.

Luonto - kulttuuri. Kulttuuria elokuvassa edustavat: kaupunki, valkoisten sivistys, hienot vaatteet, puhtaus, autot, lentokoneet, laivat, raha, aseet, sota. Luontoa edustavat erämaa, Faraway Downs, eläimet, sade, lapset, laulaminen, aboriginaalien tarusto, taikat, ennustukset, kiroukset. Sota, kulttuurin pimeä puoli muuttaa myös kaupungin "erämaaksi" ja räjäiseksi.

Kulkeminen - paikalleen asettuminen. Droverin ja Nullahin tilanne on rinnakkainen: kummatkin ovat "puoliksi valkoisia". He ovat kahden maailman rajalla, luonnon ja kulttuurin, ja kokevat vetoa sekä Sarahin

edustamaa perhe-elämää kohtaan että erämaan seikkailuihin, vapauteen ja itsenäisyyteen.

Mies - nainen. Baarissa naisille on erillinen osasto, eivätkä he saa tulla tiskille miesten seuraan. Drover on fyysinen ja käytännönläheinen kaveri, kun taas Sarah pukeutuu koreilevasti eikä ole tottunut seikkailuihin erämaassa. Sukupuoliroolit eivät kuitenkaan mene täysin perinteisen kaavan mukaan. Elokuvan kuluessa molemmista paljastuu uusia puolia ja etenkin Sarah tekee myös monia "miehisiksi" miellettyjä asioita. Drover puolestaan itkee elokuvan loppupuolella baarissa, ja Droveria esittävä Hugh Jackman myös "esineellistetään" elokuvan alkupuolen kohtauksessa, jossa hän peseytyy Nicole Kidmanin kurkistellessa häntä teltasta.

MELODRAAMA

Australian genre voitaisiin laveasti määritellä melodraamaksi. Melodraama tulee kreikan sanoista melodia, laulu, ja drama, toiminta. Sana tarkoitti alun perin näytelmää, jossa yhdistetään musiikkia ja puhetta.

Ensimmäiseksi moderniksi melodraamaksi on mainittu Jean-Jacques Rousseau'n vuonna 1770 kirjoittama näytelmä *Pygmalion* (Altman 2002, 92). Melodraama oli suosittu lajityyppi teatterissa, ja sieltä se siirtyi elokuvaan. On sanottu, että lähes kaikki mykkäelokuvat olivat melodraamoja, koska melodraaman tunteita herättävä, musiikkiin nojaava ja liioittelevan teatraalinen esittämisen tapa sopi niin hyvin elokuvan käyttöön.

Elokuvan ensimmäisinä vuosikymmeninä sana melodraama liitettiin etenkin toimintaan, seikkailuun, jännitykseen ja työväenluokkasiin miehiin, ja melodraamojen keskiössä oli usein sankari-sankaritar-roisto-asetelma. Nykykriitikoiden käytössä melodraama viittaa kuitenkin useimmiten ns. naisten elokuvaan tai nyyhkyleffoihin, eli sanan merkitys on lähestulkoon kääntynyt päinvastaiseksi. Tämä yhteys on syntynyt kriitikoiden alettua 1970–80-lukujen kuluessa käsittää naistarinoita ja perheen asioita käsittelevät melodraamat melodraaman "perusmuodoksi" tai ytimeksi.

(Altman 2002, 93–101.) Juuri *Australia*-elokuvan yhteydessä on paikallaan muistaa, että myös jännitystä herättävä elokuva voidaan ymmärtää melodraamaksi. *Australia* on näet melodraama sekä sanan vanhassa että nykyisessä merkityksessä. Melodraamasanan erikoinen historia kuvaa sitä, kuinka muuttuvia genrenimitykset voivat olla, ja miten kriitikot ja tutkijat aktiivisesti rakentavat ja muovaavat lajityyppiluokituksia.

Melodraaman eräs tunnuspiirre on tunteiden korostaminen, jopa liioitteleminen. Tunteissa kuljetaan vuoristorataa raastavasta tuskasta äärimmäisen onnen hetkiin ja takaisin. Kirkkaita värejä ja musiikkia käytetään tunteiden kuvastajana ja alleviivaajana ja kuvakerronnassa hyödynnetään kliseisiä symboleita. Rakenteeltaan melodraama perustuu usein toistoon ja takaumiin, ja tarina kutoutuu jonkin salaisuuden tai moraalisen dilemman ympärille. Melodraama käsittelee erityisesti perhe- ja parisuhdeongelmia, identiteetin etsimistä, luokkaeroja sekä naisen ja miehen rooleja. Melodraama eroaa tragediasta siinä, että se loppuu useimmiten onnellisesti – joskus aivan epäuskottavasti suhteessa päähenkilöiden ongelmien vakavuuteen. (Mercer and Shingler 2004, 7-14; Toiviainen 1992, 77–88.)

Usein melodraama rinnastetaan naisten elokuvaan, siis elokuvaan, joiden päähenkilönä on nainen tai jotka kertovat erityisesti naisia kiinnostavista asioista. Nykyään tosin moni mies voi jo tunnustaa pitävänsä tunteellisista elokuvista ja nainen kertoa katsovansa toimintaelokuvia, ja siksi voidaan kysyä, mihin tarvitaan erityistä naisten elokuvien kategoriaa. Toisinaan sanoja melodraama tai melodramaattinen käytetään halventavassa mielessä kuvaamaan elokuvan ennalta arvattavuutta, pinnallisuutta, pateettisuutta tai epäuskottavuutta, piirteitä jotka usein liitetään naisille suunnattuun kioskikirjallisuuteen. Toisaalta esimerkiksi vanhoja James Bond -elokuvia hehkutettaessa kaavamaisuutta, pinnallisuutta tai epärealistisuutta ei pidetä merkityksellisinä elokuvanautinnon kannalta.

Australia melodraamana

1. Lukekaa seuraavat lainaukset Sakari Toiviaisen melodraamaa käsittelevästä kirjasta *Suurinta elämässä* (1992). Mitkä niissä mainitut seikat sopisivat kuvastamaan myös *Australia*-elokuva?

"...*Tuulen viemää* piti sisällään monia lajeja kuten romanttisen rakkaustarinan, historiallisen pukuelokuvan, etelävaltiolais- ja sisällissotaepoksen, lännenelokuvan ja jopa musikaalin piirteitä, mutta keskeisenä sulauttavana, yhdistävänä ja terästävä voimana vaikutti yhtäkaikki melodramaattinen mielikuvitus. Sen voimalla Mitchellin tarina suoraviivaistettiin ja polarisoitiin, sitä tietä syntyi rekonstruktio historiasta, jolla on enemmän tekemistä tunteiden ja kuvitelmien kuin oikean ja todellisen historian kanssa." (Toiviainen 1992, 96.)

Tuulen viemää -elokuvan tuottaja Selznick halusi "korostaa tuolloisen Technicolorin muutenkin kirkasväristä palettia entistä kiiltokuvamaisempaan ja räikeämpään suuntaan. Selznickin omien sanojen mukaan 'tämän elokuvan täytyy antaa meille mahdollisuus heittää esimerkiksi Scarlettin puvuissa väriä yleisölle niin rajusti että dramaattiset näkökohdat tulevat sataprosenttisen selviksi'." (Toiviainen 1992, 98.)

"Lännen tarustoon kuuluvat sivistyksen ja erämaan, karjatilallisten ja uudisasukkaiden yhteentörmäykset, rotujen ristiriidat ja kaksintaistelut, saluunoiden tunkkainen elämänti ja avariens maisemien puhtaus ovat jo valmiiksi kaksijakoista maailmaa, vastakohtien otollinen kohtaustapaikka, jossa yhteenotot voidaan viedä kuolemaan saakka ilman anteeksipyyntöjä ja selityksiä. Suuret joukkokohtaukset, näyttävät ratsastukset ja rautatienrakennuksen epiikka tarjoavat limittäisen mutta pakostakin taustalle jäävän värikkään ulkoilmanäytelmän, jonka vastapainona ovat viettien sisäiset myrskyt, tunteiden intiimi palo." (Toiviainen 1992, 170; aiheena elokuva *Kaksintaistelu auringossa*.)

2. Kuten aiemmin mainittiin, *Australia* on genrejen sekoitus, joka sisältää valtavasti viitteitä moneen genreen ja moniin vanhoihin elokuviin. Silti voidaan väittää, että kyseessä

on melodraama. Millaisia melodraaman piirteitä Australiassa on? Mitkä kohtaukset täyttävät erityisen hyvin melodraaman tunnusmerkit?

Melodramaattisia aineksia Australiassa ovat jyrkät kaksijakoisuudet, suuret tunteet, romanttinen rakkaus, perheteema, naisen keskeinen rooli, salaisuudet ja niiden paljastuminen, moraalikysymykset, kohtalon ohjaus sekä eksotiikka. Melodraamaa ovat myös esineiden, eläinten, maiseman ja sään symbolinen käyttö, värien räikeys, tunteisiin vetoava musiikin käyttö sekä tiettyjen aiheiden, lauseiden ja kuvien toistuminen. Myös yhteiskunnallisia ongelmia tuodaan Australiassa esiin melodramaattiseen tapaan, siis varsin pinnallisella tasolla. Rasismia ja valkoisten harjoittamaa kolonialismia kritisoidaan elokuvassa moneen otteeseen, ja myös luokkaerot esitetään hyvin selvästi. Carneyn ja Fletcherin moraaliton, kapitalistinen bisnesten laajentaminen vertautuu elokuvassa natsien ja japanilaisten aggressiivisiin sotatoimiin.

Erytisen melodramaattisia kohtauksia Australiassa ovat esimerkiksi Nullahin äidin Daisyn kuolema, karjan vauhkoontuminen, sadekauden alkaminen sekä loppuhuipennus, jossa Fletcher yrittää ampua Nullahin.

3. Onnistuuko *Australia* herättämään teissä tunteita, kuten jännitystä, kaipuuta, surua tai iloa? Miksi se onnistuu / epäonnistuu tässä tavoitteessaan?

4. Pohtikaa seuraavia elokuvassa toistuvia lauseita ja niiden merkitystä. Missä yhteydessä ne lausutaan? Miksi elokuvan käsikirjoittaja on halunnut korostaa lauseita toistamalla niitä?

Ylpeys ei ole valtaa. ("Pride is not power", Fletcherin lausahdus Sarahille, kun tämä empii Faraway Downsia myymistä ensin paikan päällä ja sitten Darwinissa, laiturilla).

Vaikka niin on, sen ei tarvitse olla niin. ("Just because it is, doesn't mean it should be." Sarah lausahtaa näin Droverille, kun tämä sanoo, ettei kuulu tanssiaisiiin hienon väen joukkoon. Drover toistaa lauseen Ivanille, kun tämä ei halua tarjoilla aboriginaali Magarrille.)

5. Sarah joutuu *Australian* lopussa päästämään irti Nullahista. Onko elokuvan loppu onnellinen vai ei? Perustele kantasi.

Melodraamasta lisää Koulukinon *Putoavia enkeleitä* -oppimateriaalin yhteydessä. (http://www.koulukino.net/uploads/material/Putoavia_enkeleita_19.12.pdf)

INTERTEKSTUAALISET VIITTEET

Intertekstuaalisuudella tarkoitetaan jossain teoksessa olevia viittauksia toisiin teoksiin. Ne voivat olla tietoisesti teokseen lisättyjä tai tahattomia, jopa sattumalta syntyneitä yhtymäkohtia. Esimerkiksi *Aku Ankka*-lehden tarinat kertaavat usein jotain tunnettuja maailmankirjallisuuden teoksia tai elokuvia. Samoin mainokset vilisevät intertekstuaalisia viittauksia muun muassa taideteoksiin.

1. *Australia* sisältää paljon intertekstuaalisia viitteitä ja yhtäläisyyksiä moniin vanhoihin Hollywood-filmeihin. Tunnistatko joitain elokuvia, joihin *Australiassa* viitataan? (Esim. *Afrikan kuningatar*, *Tuulen viemää*, *Ihmema Oz*.)
2. Miten Nicole Kidmanin (esim. *Batman Forever*, *Eyes Wide Shut*, *Moulin Rouge*, *Dogville*) ja Hugh Jackmanin (esim. *Wolverine* elokuvassa *X-Men*) aiemmat elokuvaroolit vaikuttavat siihen, miten heitä katsotaan tässä elokuvassa? Entä miten muistikuvat ohjaaja Luhrmannin aiemmista elokuvista vaikuttavat tämän uuden teoksen katsomiseen?
3. Vuoden 1939 elokuvat *Tuulen viemää* ja *Ihmema Oz* toimivat elokuvalla rinnakkaisina interteksteinä. Laajaksi parina suoritettavaksi kotitehtäväksi sopii työ, jossa katsotaan jompi kumpi elokuvista ja merkitään ylös yhtäläisyyksiä vuorosanoissa, rakenteessa, yksityiskohdissa tai kuvasommitelmissa. Oppimateriaalin lopun liitteessä (LIITE 1) on taulukoitu esimerkinomaisesti *Australiasta* löytyviä intertekstuaalisia viittauksia ja yhtymäkohtia näihin kahteen elokuvaan.

LISÄTEHTÄVIÄ/ Maantiede: Aboriginaalien kulttuuri

1. Tutkikaa Australian aboriginaalien kulttuuria ja uskonnollisia käsityksiä. Millainen on aboriginaalien aikuistumiseen liittyvä vaellusriitti ("walkabout"), johon elokuvassa viitataan?
2. Etsikää tietoa aboriginaalien sortopolitiikasta Australiassa. Mitä tietoa löydätte elokuvassa mainituista "varastetuista sukupolvista", puoliverisistä aboriginaalilapsista ja heidän kohtelustaan? Millainen on aboriginaalikulttuurin ja -väestön tilanne tällä hetkellä?

Lähteet, verkkosivut ja muu apuna käytetty kirjallisuus

Altman, Rick (2002): *Elokuva ja genre*. Suomentaneet Kimmo ja Silja Laine. Englanninkielinen alkuteos *Film/Genre* (1999). Tampere: Vastapaino.

Juntunen, Johanna: "Luhrmannin ravintoa". *Helsingin Sanomien Nyt*-liite 19.12.2008, 51–52/2008, s.15.

Laine, Kimmo (2001): "Onko suomalaisia elokuvagenrejä olemassa?" Teoksessa Koivunen, Paasonen ja Pajala (toim.): *Populaarin lumo - mediat ja arki*. 2., korjattu painos. Turku: Turun yliopisto, Mediatutkimus.

Mercer, John and Shingler, Martin (2004): *Melodrama. Genre, Style, Sensibility*. London and New York: Wallflower.

Toiviainen, Sakari (1992): *Suurinta elämässä. Elokuva melodraaman kulta-aika*. Helsinki: VAPK-kustannus.

<http://www.encyclopedia.com/doc/1E1-melodram.html>
www.filmsite.org/genres.html
www.imdb.com
www.wikipedia.org
http://yle.fi/uutiset/kulttuuri/2008/12/australian_kallein_elokuva_nayttaa_maan_kaikessa_kom_eudessaan_430764.html

Lisätietoa genreistä:

http://en.wikipedia.org/wiki/Film_genre
(Wikipedia genreistä)

<http://www.imdb.com/Sections/Genres/>
(Internet Movie Database genreistä)

<http://www.sea.fi/kirjasto/luokitus.html>
(Elokuva-arkiston kirjaston luokitusjärjestelmä,
katso kohta 720 Genret. Lajityypit)

Oppimateriaalin on laatinut
FM Antto Ilvonen

Oppimateriaalin on tuottanut
Marjo Kovanen
Koulukinosta.

LIITE 1

Australia ja Tuulen viemää

1. *Australian* tarina sijoittuu vuosiin 1939-1941
2. Alkukuvassa nähdään puun silhuetti punaista taivasta vasten
3. Värien ja etenkin taustojen epätodellisuus
4. Drover näyttäytyy moraaliltaan epäilyttävänä ja moukkamaisena, mutta kiehtoo lady Sarah Ashleyä salaa
5. Sarahin sukunimi on Ashley
6. Suuri maatila Faraway Downs kotina ja unelmien kohteena, jonka Sarah kunnostaa
7. Sarah saapuu tilalle, mutta hänen miehensä makaa siellä kuolleena
8. Valkoinen herrasväki ja aboriginaalipalvelijat
9. Ylhäinen Sarah ja duunari Drover ja toisaalta valkoinen Drover ja aboriginaali Magarri ovat ystävyksiä yli luokkarajojen
10. Sarah ottaa miehen roolia ja tekee suuria taloudellisia päätöksiä
11. Faraway Downsin yrittävät ostaa molemmat Carneyn konnamaiset johtajat vuorollaan, joista Fletcher on aiempi tilanhoitaja
12. Toisen maailmansodan uhka ja sen leviäminen Australiaan
13. Tanssiaisit, joissa Sarah pukeutuu punaiseen ja tanssii, vaikka on tuore leski, ja aiheuttaa paheksuntaa rouvien keskuudessa
14. Huutokauppa tanssista Sarahin kanssa, jonka voittaa suurella summalla King Carney
15. Darwinin tuhoutuminen pommituksissa ja tulipalossa
16. Sarahin ja Droverin kasvu vanhemmuuteen ja vastuuseen
17. Nullah on lähellä kuolla lopussa

1. *Tuulen viemää* tuli ensi-iltaan 1939
2. Alkukuvassa nähdään puun silhuetti punaista taivasta vasten
3. Värien ja etenkin taustojen epätodellisuus
4. Rhett Butler näyttäytyy moraaliltaan epäilyttävänä ja moukkamaisena, mutta kiehtoo Scarlettia salaa
5. Scarlettin pitkäaikainen rakkaus on nimeltään Ashley
6. Suuri maatila Tara kotina ja unelmien kohteena, jonka Scarlett kunnostaa
7. Scarlett saapuu tilalle, mutta hänen äitinsä makaa siellä kuolleena
8. Valkoinen herrasväki ja mustat palvelijat
9. Ylhäinen Scarlett ja kunniaton seikkailija Rhett ja toisaalta aviovaimo Melanie ja prostituoitu Belle Watling ovat ystävyksiä yli luokkarajojen
10. Scarlett ottaa miehen roolia ja tekee suuria taloudellisia päätöksiä
11. Taran koettaa ostaa konnamainen Wilkerson, entinen tilanhoitaja
12. Sisällissodan uhka ja sota-ajan läpikäyminen
13. Tanssiaisit, joissa Scarlett tanssii, vaikka on leski, ja aiheuttaa paheksuntaa rouvien keskuudessa
14. Huutokauppa tanssista Scarlettin kanssa, jonka voittaa suurella summalla Rhett
15. Atlantan tuhoutuminen tulipalossa
16. Scarlettin ja Rhettin kasvu vanhemmuuteen ja vastuuseen
17. Bonnie, Scarlettin ja Rhettin tytär kuolee lopussa

Australia ja Ihmemaa Oz

1. Australia lausutaan englanniksi "oz-treilia"
2. Kotitila Faraway Downs sijaitsee aavikoiden ja arojen keskellä sisämaassa
3. Värien ja etenkin taustojen epätodellisuus
4. Poliisi uhkaa viedä Nullahin äidiltään ja kasvatettavaksi lähetysasema Mission Islandille
5. Nullahista tulee orpo, mutta hänellä on sijaisperhe
6. Sarah näkee lehdessä *Ihmema Ozin* mainoksen, alkaa kertoa sen tarinaa ja laulaa *Somewhere over the Rainbowta* Nullahille
7. Aboriginaali King George on tietäjä, ja hän ja Nullah hallitsevat taikuuden
8. Sarah kokoaa epäsuhtaisen kokoelman ystäviä omine puutteineen, ja yhdessä he lähtevät seikkailulliselle matkalle karjaa ajamaan
9. Taianomainen pyörremyrsky lähettää sankarit matkaan
10. Sankarit meinaavat jäädä autiomaahan hiekkamyrskyn keskelle ja kuolla, mutta pelastuvat
11. Nullah katsoo *Ihmema Ozin* elokuvanäytännössä
12. Nullah joutuu lähetysasemalle vangiksi ja on vaarassa kuolla, mutta Drover, Magarri ja Ivan pelastavat hänet
13. Sanoma kodin tärkeydestä (Sarah ja Drover sanovat: "Let's go home." "There's no place like it.")
14. Nullah on kahden maailman kansalainen: länsimaisen valkoisten kulttuurin, ja aboriginaalien magiaan nojaavan kulttuurin jäsen

1. Ihmemaan nimi on Oz
2. Dorothy kotitila sijaitsee Kansasissa, keskellä karua preeriaa sisämaassa
3. Värien ja etenkin taustojen epätodellisuus
4. Opettajatar, neiti Gulch, uhkaa viedä Toto-koiran ja antaa sen poliiseille lopetettavaksi
5. Dorothy on orpo, mutta hänellä on sijaisperhe
6. Dorothy laulaa *Somewhere over the Rainbown* Totolle
7. *Ihmema Ozissa* esiintyy velho ja noitia, jotka osaavat taikoa
8. Dorothy kokoaa mukaansa kolme ystävää omine puutteineen, ja yhdessä he lähtevät seikkailulliselle matkalle tapaamaan velhoa
9. Pyörremyrsky vie Dorothy Ozin satumaailmaan
10. Sankarit meinaavat jäädä huumaavalle kukkakedolle ikiuneen, mutta pelastuvat
11. *Ihmema Oz* sai ensi-iltansa 1939
12. Dorothy joutuu Lännen pahan noidan vangiksi ja on vaarassa kuolla, mutta Tinamies, Variksenpelätin, Leijona ja Toto pelastavat hänet
13. Sanoma kodin tärkeydestä ("There's no place like home.")
14. Dorothy elää kahdessa maailmassa: Kansasissa hän nukkuu sairaana vuoteellaan, mutta seikkailee samalla Ozin taikamaailmassa